

Bernardin Škunca, ofm

OBJEKTIV U STVARANJU CRKVE-GRAĐEVINE

Uvodno razmišljanje

Dopustite da u ime organizatora, ovo međunarodno znanstveno savjetovanje – sa znakovitim naslovom “*U traženju autentičnoga govora crkvenoga graditeljstva*” – započnem s ponešto izazovnim metodičkim pitanjem: Koji je objektiv u kreiranju sakralnoga kršćansko-katoličkoga graditeljstva i sakralnoga prostora?

Odgovarajući na to pitanje, možda bi se – u duhu izražavanja pisca biblijske knjige Propovjednika – ponajprije sa skromnošću moglo konstatirati: *mučnu zadaću Bog zadade graditeljima crkava* (Usp. Pro 3, 10). Ali, kršćansko sakralno graditeljstvo nezaustavljivo se rađalo i nastavljalo, stvarajući sad bolja sad slabija sakralna zdanja, gledajući ih izvana i iznutra. Dok se s vama uživljam u tu nepreglednu sliku nastajanja crkve-građevine u dvijetisućljetnom tijeku kršćanstva, i dok pokušavam na najzagusnutiji način sabrati objektiv te dragocjene baštine, slutim da se u svim ostvarenim crkvenim zdanjima skrivalo pitanje objektiviteta: gdje je tu “*imao mjesto*” Bog – jer crkva je “*Dom Božji*” - i gdje se tu smjestila zajednica bogoštovatelja?

Jer, u mnogostoljetnom tijeku – da podsjetim samo na velike primjere – kadikad se tom objektivu prilazilo u odrednicama Boga Svevladara, uprisutnjenoga u Kristu Svevladaru, više nego li u odrednicama Boga Oca ili Krista poslužitelja grešnih i malenih, imitirajući pri tom ljudski model basileusa/imperatora, ali – s druge strane – marginalizirajući suodnos predvoditelja bogoslužnih slavlja i zajednice bogoštovatelja, kao što to bijaše u vremenu bazilikalnoga graditeljstva. Ili, u jednom drugom velikom razdoblju crkvenoga graditeljstva – u vremenu gotike – težnja za tajnom/misterijem, kao važnim teološkim naglaskom u kršćanstvu, odvela je crkveno graditeljstvo *u visine*, do mistike u kamenu, drvu i platnu, ali, opet: gdje je tu našla mjesto bogoslužna zajednica? Nerijetko se našla iza bogato izrađenih stupova rešetaka (kancela), udaljena od predvoditelja bogoslužja.

Ipak, smijemo li biti strogi kritičari takvoga pristupa, bez nužne nijanse u razumijevanju cjelokupnoga sklopa življenja vjere i svjetonazora

u spomenutim i drugim graditeljskim epohama? Radije bi valjalo reći da to odista bijaše tek "traženje", kao što je "traženje" i ovaj naš znanstveni skup, koji smo s pravom naslovili skromnim izrazom "U traženju..."

Dodat ću još jednu moguću kritičku primjedbu: nije li se kadšto i sam autor predstavljao kao "skriveni" objektiv sakralnoga zdanja? Nije li, možda, više mislio na posjetitelje koji će se diviti graditeljskoj i umjetničkoj kreaciji, nego li na Boga i na zajednicu bogoslavitelja, ili na tihoga klanjatelja Božjoj tajni? To bi bio određeni oblik "l'art pour l'art"-izma, lišen najdublje objekta crkvenoga graditeljstva što ga katolički obrednik za posvetu crkve izražava ovim zanosnim riječima:

"Bože, posvetitelju i gospodaru svoje Crkve! Tebi dolikuje svečana pjesan slave. Danas ti vjerni narod zauvijek posvećuje ovu kuću molitve: da u njoj tebe pobožno štuje, tvojom se riječju izgrađuje, tvojim otajstvima hrani.

Ova kuća odražava otajstvo Crkve, koju je Krist svojom krvlju posvetio: sebi je priveo Zaručnicu slavnu, Djevicu uglednu s neumanjene vjere, Majku, plodnu u sili Duha Svetoga.

O, sveta Crkvo, odabrani vinograde Gospodnji: tvoje mladice sav svijet ispunjaju; izdanci tvoji, uzdignuti na drvo, do nebeskog se uzdižu kraljevstva. O, sveta Crkvo, šatore Božji s ljudima; hrame sveti na živom kamenu zidani, na temeljima apostola sazđani, sa zaglavnim kamenom Isusom Kristom! O, divna Crkvo, grade sagrađeni na sljemenu brda, svima vidljivi i svima slavni! U tebi vječno blista Jaganjčeva svjetiljka i milo odzvanja blaženika pjesma. Stoga te, Gospodine, smjerno molimo: prožmi ovu crkvu i ovaj oltar posvetom nebeskom. Neka uvijek bude sveto ovo mjesto i ovaj stol, pripravljen za Kristovu žrtvu.

Ovdje nek val tvoje milosti potopi grijeh ljudi, da tvoji sinovi, Oče, umru grijehu, a na život se ozgor rode nanovo. Ovdje nek tvoji vjernici oko žrtvenog stola slave vazmeni spomen Kristov i hrane se na gozbi njegove riječi i tijela. Ovdje nek odzvanja radosni prinos hvale, s anđeoskim pjevom nek i ljudski glas se stopi i trajno se k tebi diže molitva za spasenje svijeta. Ovdje nek siromasi milosrđe nađu, potlačeni pravu slobodu, a svi ljudi nek obuku dostojanstvo tvojih sinova, dok s radosnim klicanjem ne prispiju u nebeski Jeruzalem."

Prilozi koji slijede zacijelo su traženje, ali i sve jasnije očitovanje rečenoga objekta, što je želja organizatora ovoga skupa